

İNGİLİZCE DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Doç. Dr. Murat Tuncer
Firat Üniversitesi Eğitim Fakültesi
mtuncer@firat.edu.tr

Doç. Dr. H. Güner Berkant
K.S.Ü. Eğitim Fakültesi
hgberkant@gmail.com

Okt. Yunus Doğan
Firat Üniversitesi
Yb.Dil.Y.O.
ydogan@firat.edu.tr

Özet

İngilizce dersine yönelik tutum ölçeğinin alt yapısı 1979 yılında geliştirilmiş ve bu süreçte pek çok araştırmada kullanılmıştır. Ancak bu araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmamıştır. Ölçeğin orijinal hali dört faktörlü bir yapıya sahiptir. İngilizce dersine yönelik tutum ölçeği öncelikle tercüme süreci ve madde anlamları açısından dilbilimciler ve alan uzmanlarınca incelenmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin dört faktörlü ve 19 maddelik yapısı ile toplam varyansın %54,180'ini açıkladığı ve Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının .88 olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin KMO değeri .880 ve Bartlett's testi anlamlıdır. Bu yapının doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre χ^2/sd 'i 1.929, CFI değeri .912, GFI değeri .905, RMSEA değeri .059 ve SRMR değeri .061 bulunmuştur. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bu değerler ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerini taşıdığını göstermektedir. Bu ölçeğin yabancı dil olarak İngilizce dersine yönelik tutumların ölçülmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İngilizce Dersi, Tutum Ölçeği, Geçerlik ve Güvenirlik.

THE VALIDITY AND RELIABILITY OF THE SCALE OF ATTITUDE TOWARD ENGLISH LESSON

Abstract

The background of the scale of attitude toward English lesson was developed in 1979 and has been used in many studies in the process. However, validity and reliability of the scale was never conducted in any of these studies. The original of the scale has a four-factor structure. The scale of attitude toward English lesson was first examined by the experts of the relevant study-field in terms of its translation and item meanings. An explanatory and confirmatory factor analysis was done for the scale. At the end of the explanatory factor analysis, with its four-factor and 19-item structure, the scale explains the 54.180 % of the total variance, and the Cronbach alpha value was .88., the KMO value was .880 and the Barlett's test was significant. According to the confirmatory factor analysis, the χ^2/sd value of this structure is 1.929, the CFI value is 912, the GFI is .905, the RMSEA value is .059 and the SRMR value is 061. These values show that the scale bears the validity and reliability criteria. It is thought that this scale is suitable for use in the measurement of attitudes toward English as a foreign language.

Key Words: English Lesson, Attitude Scale, Validity and Reliability.

GİRİŞ

Son çeyrek asır boyunca artan küreselleşmeye eşlik eden toplumlar arası sosyo-ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması, internet ve yenilikçi teknolojilerin yaygınlaşması okur-yazar modern bireye yeni bir yükümlülük getirmiştir. Gerek ulusal gerekse uluslararası çok-kültürlü ve çok-dilli bir toplumsal yapının söz konusu olduğu günümüz dünyasında, kişilerarası iletişimin sağlıklı yürütülebilmesi muhatabının dilini anlamayı, diğer bir deyişle yabancı dil öğrenmeyi ve bilmeyi gerektirmektedir. Ancak karmaşık bir süreç olan yabancı dil öğrenimi her zaman başarıyla sonuçlanamamaktadır. Yabancı dil öğrenimini etkileyen öğretim programı, öğretim yöntem ve teknikleri, sosyo-kültürel faktörler, anadili etkisi gibi pek çok dışsal faktörlerin varlığından söz edilebilir. Ancak son zamanlarda yabancı dil öğrenimi üzerine yapılan araştırmaların, bu değişkenlerden çok, gittikçe daha büyük ölçekte, bireysel farklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Dörnyei, 2005; Skehan, 1989).

Yabancı dilde başarıyı etkileyen bireysel farklar, kişilik, dil yeteneği, motivasyon, öğrenme stilleri ve stratejileri, tutum ve inançlar, yaratıcılık, kaygı, ve benzeri bilişsel ve duyuşsal özellikleri kapsamaktadır. Bu bireysel farklardan olan yabancı dil öğrenmeye yönelik tutumlar, yabancı dile yönelik araştırmaların her zaman odağında olmuş ve bireysel farklar bağlamında en fazla araştırılan değişkenler olmuşlardır (Baker, 1992; Bartram, 2010; Dörnyei&Csizer, 2002; Gardner&Lambert, 1972; Masgoret&Gardner, 2003; Morgan, 1993; Oller vd., 1977). İlgili alanyazın incelendiğinde, tutumun önemi konusunda araştırmacıların gösterdiği fikir birliğinin tutumun tanımı konusunda mevcut olmadığı görülmektedir. Alan yazında yapılan tanımlardan (Allport, 1954; Garrett, 2010; Oppenheim, 1992; Sarnof, 1970) tutumun herhangi bir objeye, kişiye veya kuruma yönelik bireyin kabul veya reddetme yönünde davranmaya duyuşsal olarak hazır oluş hali veya eğilimi olduğu, doğrudan gözlemlenemeyecek psikolojik bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Genel özellikleri bağlamında, Baker (1992) tutumların duyuşsal, bilişsel ve davranışsal bir yapıya sahip olduğunu; olumluluk veya olumsuzluk dereceleri değiştiği için boyutsal olduklarını; öğrenildiklerini ve kalıcı olduklarını ancak deneyimler sonucunda değişebildiklerini belirtmektedir.

Yabancı dile yönelik tutumların yabancı dilde akademik başarı üzerindeki etkisi pek çok araştırmacı tarafından belirgin bir biçimde dile getirilmiştir ve tutumlarla akademik başarı arasında güçlü korelasyonlar rapor edilmiştir. Bu araştırmalara Gardner&Lambert (1972), Hidalgo (1984), Baker (1992), Masgoret&Gardner (2003), Huguet vd., (2008), Bartram (2010) ve Lightbown&Spada (2011) örnek olarak gösterilebilir. Pozitif tutumların daha fazla akademik başarıya ve tersine negatif tutumların ise akademik başarıda düşüşe sebep olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda oldukça iddialı olsa da, Gardner (2001) yeterince olumlu tutumun olmadığı bir dil öğreniminin boş bir girişim olduğunu söylemiştir (Akt. Dörnyei, 2005). Yabancı dilde akademik başarı üzerinde bu derece önemli bir rolü olan tutumların doğru bir şekilde ölçülmesi de büyük önem arz etmektedir. Bazı araştırmacılar tutumların tek boyutlu olarak ölçümlerinin doğru olmadığını, tutumların çok boyutlu yapıları dolayısıyla çok-boyutlu ölçeklerle ölçümleri gerektiğini ve böylelikle çok daha iyi sonuçlar elde edileceğini belirtmişlerdir (Gardner, 1985; Masgoret&Gardner, 2003; Renaud, 2013; Silverman&Subramaniam, 1999).

YÖNTEM

Geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçek Aiken (1979) tarafından dört faktörlü olarak öğrencilerin matematik ve fen bilimleri dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Aiken (1979) ölçeği ilk olarak İranlı öğrencilerin Matematik ve Fen Bilimleri derslerine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla kullanmıştır. 24 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert biçimindedir. Derecelendirme Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5) şeklindedir. Aiken (1979) yaptığı faktör analizi çalışmasında 4 boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bunlar Matematik Sevgisi (1, 5, 9, 13, 17 ve 21. maddeler), Matematik Motivasyonu (2, 6, 10, 14, 18 ve 22. maddeler), Matematiğin Önemi (3, 7, 11, 15, 19 ve 23. maddeler) ve Matematik Korkusu (4, 8, 12, 16, 20 ve 24. maddeler) olarak etiketlenmiştir. Her boyuttaki maddelerden 3'ü negatif ve 3'ü pozitifdir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı Aiken (1979) tarafından .81 olarak bulunmuştur. Bu veri toplama aracının alt yapısı Tunç-Özgür (2003) tarafından İngilizce dersine yönelik tutumu ölçmek amacıyla uyarlama çalışmasında kullanılmış ve ölçek son haliyle Başkent Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçek için

Tunç-Özgür (2003) tarafından geçerlik çalışması yapılmamış, ölçeğin tek boyutlu olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu veri toplama aracı ayrıca Çelebi (2009) tarafından kullanılmış ve Cronbach alpha katsayısı .87 olarak rapor edilmiştir. Ayrıca Çimen (2011) yaptığı çalışmada ölçeği kullanmış ve Cronbach alpha katsayısı .89 olarak hesaplamıştır. Ancak söz konusu çalışmalarda da ölçek için geçerlik çalışması yapılmadığı gözlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi programlarını kazanan ve yabancı dil hazırlık eğitimi alan 271 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine göre ölçeğin dört faktörlü bir yapısı vardır. Bu yapıya ilişkin sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

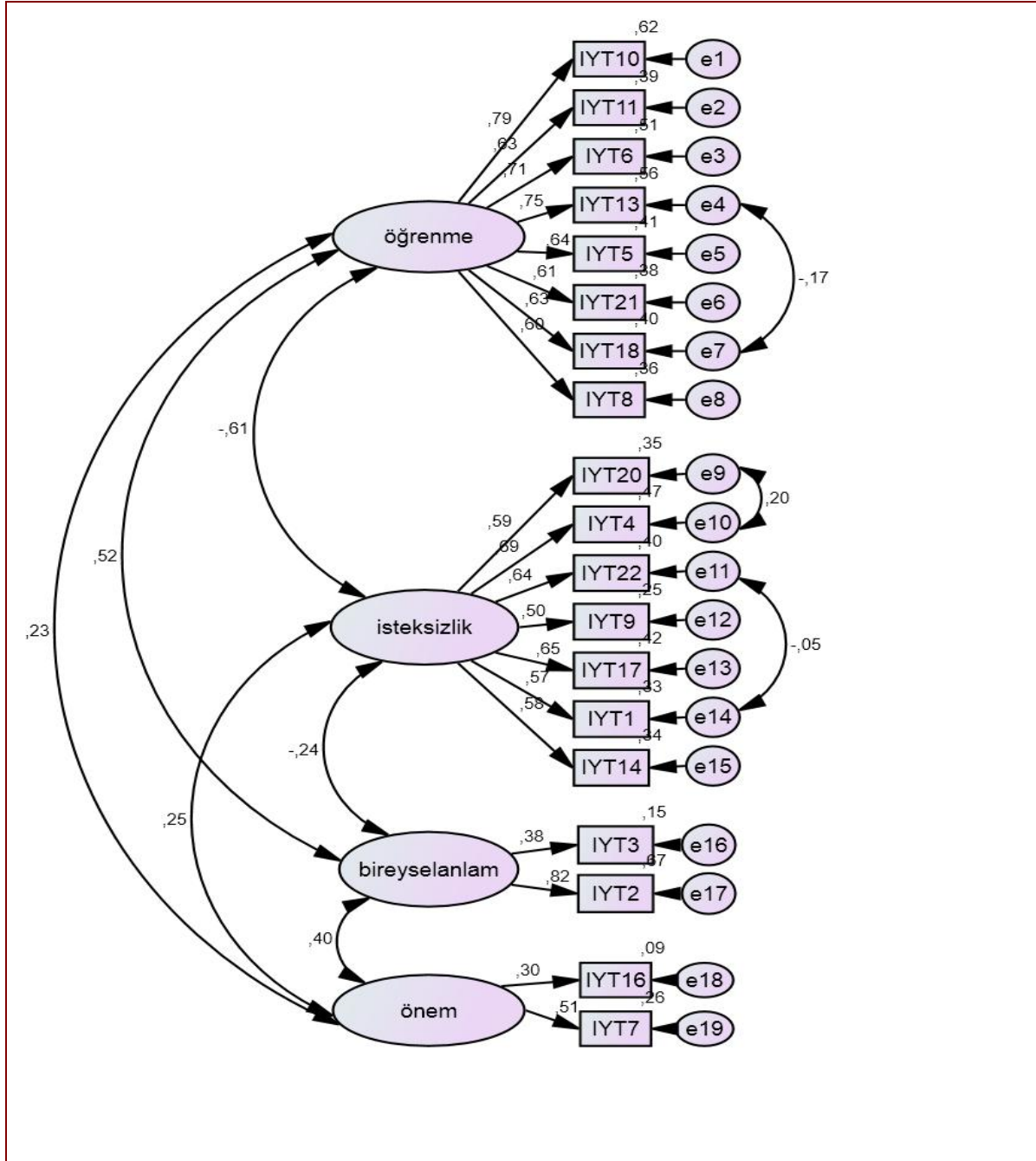
Tablo 1: İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	ÖYT	BA	İK	İÖ
10. Daha fazla İngilizce bilgiye öğrenmeye meraklıyım	.804			
11. İngilizce beynimizi geliştirir ve düşünmeyi öğretir.	.769			
6. Almam gerekenden daha fazla İngilizce dersi almak isterim	.710			
13. İngilizce benim için zevkli ve güdüleyicidir.	.707			
5. Genellikle okulda İngilizce öğrenmekten zevk aldım.	.672			
21. İngilizce alıştırmalar yapmayı severim.	.625			
18. Eğitimim boyunca alabildiğim kadar İngilizce almaya çalışırım	.575			
8. İngilizce çalışırken son derece sakınım	.526			
16. İngilizceyi anlamaya çalışmak beni endişelendirmez.		.738		
7. İnsanlar için diğer dersler İngilizceden daha önemlidir.		.587		
20. İngilizce benim en çok korktuğum derslerden biridir.			.755	
4. İngilizce kendimi gergin ve rahatsız hissetmeme sebep oluyor.			.714	
22. İngilizceyi çok çalışmak için çok istekli değilim.			.691	
9. İngilizce çalışmayı nadiren severim			.634	
17. İngilizce anlamsız ve sıkıcıdır.			.587	
1. İngilizce çok ilgi çekici bir ders değildir.			.548	
14. Almam gerekenden daha fazla İngilizce dersi almak istemem			.536	
3. İngilizce çok değerli ve gerekli bir derstir.				.779
2. İngilizce becerilerimi geliştirmek ve bu dili daha fazla öğrenmek isterim.				.702
Eigenvalues	5.838	2.077	1.225	1.154
Variance (%)	30.728	10.932	6.446	6.074
Cumulative (%)	30.728	41.660	48.106	54.180
Cronbach Alpha	.865	.264	.802	.386
Cronbach Alpha (Toplam)				.865
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)				.880
Bartlett’s Test of Sphericity ($X^2= 1634,461$), df=171, Sig.=.000				

ÖYT: Öğrenmeye yönelik tutum, BA : Bireysel anlam, İK: İstek ve Kaygı, İÖ: İngilizcenin Önemi

Tablo 1’de de görüleceği üzere ölçeğin dört faktörlü yapısındaki madde faktör yükleri .526 ile .804 arasında değişmektedir. Madde faktör yükleri sınır değeri olarak kabul edilen .320’nin üzerinde olduğundan, ayrıca madde faktör yükleri arasında bir binişikliğin olmadığı görüldüğünden açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin dört faktörlü yapısının uygun olduğu söylenebilir. Ölçeğin bu dört faktörlü yapısıyla açıklanan toplam varyansın %54,180 olması ve ölçeğin tamamına yönelik Cronbach alpha katsayısının .865 bulunması ölçeğin kullanılabilirliğini destekleyen diğer bulgular olarak ifade edilebilir.

Açımlayıcı faktör analizine tabi tutulan ve faktör yapısı belirlenen ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi ile bu faktör yapısının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan İngilizce dersine yönelik tutum ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi şekil 1’deki gibi elde edilmiştir.

Şekil 1: İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Şekil 1'de DFA modeli verilen ölçeğin uyum indekslerine bakılarak yapılan modellemenin yerinde olup olmadığına bakılmalıdır. Alanyazında DFA analizi için öngörülen uyum indekslerinin ölçeğinin uyum indeksleri karşılaştırılarak yapılan modellemelerin başarısı test edilmelidir. İngilizce dersine yönelik tutum ölçeğinin DFA analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin DFA Uyum İndeks Değerleri

CMIN	DF	P	CMIN/DF	CFI	GFI	IFI	RMSEA	SRMR
275.829	143	.000	1.929	.912	.905	.914	.059	.0618

Tablodaki uyum indekslerine bakıldığında X^2 /sd değerinin 1.929 olduğu, IFI, CFI ve GFI değerlerinin 1'e ve RMSEA ve SRMR değerlerinin 0'a yakın bulunduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Alanyazında verilerin modele uyumunun test edilmesi için birçok analiz çeşidine başvurulduğu görülmektedir. Bu analizlerden bazıları X^2 , X^2 /sd GFI, NFI, CFI, RMSEA'dır (Stapleton, 1997). Model uyumları konusunda ölçüt alınacak belirteçler ile ilgili farklı görüşler dile getirilmesine karşın birçok uyum belirtecinin 0-1 arasında değer aldığı ve değerlerin 1'e yaklaşmasının iyi uyum göstergesi olarak kabul edildiği söylenebilir (Totan, İkiz ve Karaca, 2010).

Model uyumu konusunda en önemli ölçütlerden biri X^2 değeridir Kay kare uyum iyiliği, gözlenen korelasyon matrisinin, kuramsal korelasyon matrisinden ne derecede uzaklaştığının ölçüsünü verir. Düşük X^2 değeri model ile verinin iyi uyum gösterdiğinin bir ölçüsüdür (Çokluk vd., 2010). X^2 /sd olarak gösterilen uyum ölçüsü ise, kay kare değerinin serbestlik derecesine bölümünü ifade etmektedir. Elde edilen oranın 2 ya da 3'ün altında kalmasını mükemmel (Schreiber vd., 2006), 5'in altında kalmasını ise orta düzeyde uyumun işareti olarak kabul etmektedir (Sümer, 2000). Elde edilen $n X^2$ /sd değerinin 1,929 bulunması bu kriter açısından ilk ölçütün sağlandığı şeklinde yorumlanabilir. Çokluk vd. (2010) küçük örneklerde X^2 değerinin küçüldüğünü dolayısıyla da model uyumunun arttığını belirtmektedirler. Bunun içindir ki X^2 'nin yanı sıra RMSEA, SRMR, GFI ve CFI gibi uyum indekslerine de bakılmalıdır. GFI ve CFI 0.00 ile 1.00 arasında değişen değerler almakta, bu iki değer için test edilen ölçek değerinin 1'e yakın olması istenmektedir. GFI'nin .95 ve üzeri değerler alması verilerin modele uyumunun mükemmel olduğunu göstermektedir (Schreiber vd. 2006). Bununla birlikte GFI' nin .85 ve üzerinde olması, model-veri uyumu için yeterli kabul edilmektedir (Sümer, 2000). Bentler'in karşılaştırmalı uyum indeksi (the Bentler's comparative index) olarak da bilinen karşılaştırmalı uyum indeksi (comparative fit index- CFI), var olan modeli, örtük değişkenler arasında ilişki olmadığını varsayan yokluk modeli ile karşılaştırır. CFI, 0.00 ile 1.00 arasında değişen değerler almaktadır. CFI indeksi için .90 ve üzeri değerler modeli kabul edebileceğimiz değerlerdir. .95 ve daha büyük değerler veri uyumunun mükemmelliğini göstermektedir (Sümer, 2000). İndeksin .90 ve üzerinde çıkması veri grubundaki %90 oranındaki kovaryans, önerilen model ile açıklanabileceğini ifade eder. RMSEA ve SRMR değerlerinin sıfıra yakın veya .05'den küçük olması model-veri uyumunun mükemmel olduğunu göstermektedir (Sümer, 2000). Ancak .08 ve daha küçük değerlerin de model-veri uyumu için kabul edilebileceği bildirilmektedir (Schreiber vd., 2006). Ayrıca IFI'nin de (Incremental Fit Index) .90'nın üzerinde olması istenen bir diğer ölçüt olarak gösterilebilir (Wilson ve Muon, 2008). Bütün bu belirteçler elde edilen sonuçlar ile karşılaştırıldığında ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının başarılı olduğu söylenebilir.

Not : Bu çalışma 24-26 Nisan 2015 tarihlerinde Antalya'da 16 ülkenin katılımıyla düzenlenen 6th International Congress on New Trends in Education- ICONTE' de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Aiken, L. R. (1979). Attitudes toward mathematics and science in Iranian middle schools. *School Science and Mathematics*, 79(3), 229-234.

Baker, C. (1992). Attitudes and languages. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Bartram, B. (2010). Attitudes to modern foreign language learning. London, UK: Continuum.

Çelebi, S. (2009). *Teachers and Students' Views on Anxiety in English Classrooms and Attitudes Towards English*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Çimen, S. (2011). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İngilizceye Yönelik Tutum, İngilizce Kaygısı ve Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve Lisrel uygulamalı. Ankara: Pegem Yayınları.

Dörnyei, Z. (2005) *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Dörnyei, Z. & Csizer, K. (2002). Some dynamics of language attitudes and motivation: Results of a longitudinal nationwide survey. *Applied Linguistics*, 23, 421–462.

Gardner, R. & Lambert, W. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.

Gardner, R. (1985). *Social psychology and second language learning. The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.

Garrett, P. (2010). *Attitudes to Language*. New York: Cambridge University Press.

Hidalgo, M. G. (1984). Attitudes and behavior toward English in Juarez Mexico. *Anthropological Linguistics*. 26(4), 376-392.

Huguet, A., Lapresta, C. & Madariaga, J.M. (2008): A study on language attitudes towards regional and foreign languages by school children in Aragon, Spain. *International Journal of Multilingualism*, 5(4), 275-293.

Lightbown, P. & Spada, N. (2011) *How Languages are Learned*, Oxford: Oxford University Press.

Masgoret, A. M. & Gardner, R. C. (2003). Attitudes, motivation, and second language learning: A meta-analysis of studies conducted by Gardner and associates. *Language Learning*, 53(1), 123–163.

Morgan, C. (1993). Attitude change and foreign language culture learning. *Language Teaching*, 26, 63-75.

Oller, J., Baca, L., & Vigil, F. (1977). Attitudes and attained proficiency in ESL: A socio linguistic study of Mexican Americans in the southwest. *TESOL Quarterly*, 11(2), 173-183.

Oppenheim, A. N. (1992). *Questionnaire design, interviewing and attitude measurement*. London, UK: Continuum.

Renaud, R. D. (2013). Attitudes and Dispositions. In J. Hattie & E.M. Anderman (Eds), *International Guide to Student Achievement* (pp. 57-58). New York: Routledge.

Schreiber, J., B., Stage, F., K., King, J., Nora, A. & Barlow, E., A. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: a review. *The Journal of Educational Research*, July/August, Vol. 99, No. 6.

Skehan, P. (1989). *Individual differences in second-language learning*. London: Edward Arnold.

Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.

Tavşancıl, E. (2010). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Totan, T., İkiz, E. & Karaca, R. (2010). Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28.

Tunç Özgür, S. (2003). *Use of Language Learning Strategies in relation to Student Characteristics at Baskent University*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Dođu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Wilson, P. M. & Muon, S. (2008). Psychometric properties of the exercise identity scale in a university sample. http://www.selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2008_Wilson%20Muon_IJSEP.pdf adresinden 15 Ocak 2012 tarihinde ulaşılmıştır.